

Verso
Irodalomtörténeti folyóirat

Verso
Irodalomtörténeti folyóirat
2023/1

Szakmai védnökök

Bartók István, BTK Irodalomtudományi Intézet

Jankovits László, PTE BTK Klasszikus Irodalomtörténeti és Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszék
Nagy Imre, PTE BTK Klasszikus Irodalomtörténeti és Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszék

Szerkesztők

Bozsoki Petra, ELTE BTK XVIII–XIX. századi Magyar Irodalomtörténeti Tanszék

Kucserka Zsófia, PTE BTK Klasszikus Irodalomtörténeti és Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszék
Laczkó András, PTE BTK Klasszikus Irodalomtörténeti és Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszék
Milbacher Róbert, PTE BTK Klasszikus Irodalomtörténeti és Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszék
Pálfy Eszter, PTE BTK Klasszikus Irodalomtörténeti és Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszék
Pap Balázs, PTE BTK Klasszikus Irodalomtörténeti és Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszék
Szatmári Áron, BTK Irodalomtudományi Intézet

Az idegen nyelvű rezümék nyelvi lektora

Maczelka Csaba, PTE BTK Angol Nyelvű Irodalmak és Kultúrák Tanszéke

Tördelőszerkesztő

Pap Balázs

Borítóterv

Simor Kamilla

ISSN 2630-8479

Felelős kiadó

a PTE BTK Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet
Klasszikus Irodalomtörténeti
és Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszékének vezetője
(7624 Pécs, Ifjúság útja 6.)

szerk@versofolyoirat.hu

TARTALOM

TUDOMÁNYOS GYŰJTEMÉNY

PÁLFY ESZTER	
Gyöngyösi-kontextusok a 18–19. század fordulóján	
A költő szerepe Gvadányi József, Kazinczy Ferenc és Kölcsey Ferenc írásaiban	9
HORVÁTH MARGARÉTA	
Újabb problémafelvetések az <i>Istenes énekek</i> kiadástörténetéhez	29

KRITIKAI LAPOK

FÓRIZS GERGELY	
Búvárlás egy elsüllyedt világban	
<i>The Culture of the Aristocracy in the Habsburg Monarchy, 1750–1820</i> , hg. Gábor VADERNA, Wien, Praesens Verlag, 2022 (Verflechtungen und Interferenzen: Studien zu den Literaturen und Kulturen im zentraleuropäischen Raum, 8).....	53
CSANÁDY NIKOLETT	
A kéziratosság változatai	
<i>Női íráshasználat és kéziratosság kultúra a hosszú 19. században</i> , szerk. Török Zsuzsa, Bp., reciti, 2022 (Reciti konferenciakötetek, 18).....	59

HASZNOS MULATSÁGOK

HYMNUS 200	
A <i>Hymnus</i> a határon túli magyartanításban (<i>Szerkesztői előszó</i>).....	67
MIKLÓS KRISZTINA	
Kettősség és kontraszt	
A <i>Hymnus</i> tanítása Székelyföldön	69
KULCSÁR MÓNIKA	
Isten, áldd meg a (szlovákiai) magyart!.....	79
FERENCZY NIKOLETT	
A <i>Hymnus</i> Eszéken.....	87

FILLÉRTÁR

ARANYOSRÁKOSI SZÉKELY SÁNDOR	
Vienniasz (14–24. ének) (<i>Közvetési Bende P. Anita</i>).....	99
A tanulmányok összefoglalói / Abstracts.....	167
A lapszám szerzői	169

HYMNUS 200

A *Hymnus* a határon túli magyartanításban

Szerkesztői előszó

Kölcsey Ferenc *Hymnus*ának 200. évfordulójához kapcsolódva kértünk fel határon túli, magyar oktatási nyelvű iskolákban tanító tanárokat, hogy írják meg, milyen tapasztalataik vannak a *Hymnus* tanításáról. Arra voltunk kíváncsiak, hogy milyen sajátos körülményeket jelent a határon túl tanítani a *Hymnust*. Vajon a nyelvi kisebbségi helyzet hogyan befolyásolja a szöveg értését, értelmezését és tanítását? Mennyiben és hogyan kell tanárként figyelembe venni a tanulók esetleg összetett nemzeti identitását, amikor egy nemzeti identitást hordozó és teremtő szöveg tanításáról van szó? Hogyan jelenik meg mindez a tervezésben, és milyen sajátos kihívásokat jelenthet a tanár és a tanulók számára?

Felkérésünket három kolléga fogadta el, így az alábbiakban egy gyergyóalfalui, egy pozsonyi és egy eszéki beszámolót olvashatnak a *Hymnus* irodalomórai tanításáról. A három reflektált óravázlatból módszertani és elméleti tanulságok is levonhatók. Módszertani szempontból a három szöveg alapján úgy tűnik, hogy a konstruktivizmus tanuláseméletének didaktikai modellje és az arra épülő irodalomtanári módszertan (amely Magyarországon elsősorban Pethóné Nagy Csilla munkássága nyomán vált ismertté) a határon túli magyartanításban legalább annyira elterjedt és gyakran használt, mint Magyarországon. Az itt közölt óratervek ugyanazt a módszertani nyelvet beszélik: a reflektív tanulási technikákat alkalmazó, kompetenciafejlesztő célú konstruktivista módszertanét. A *Hymnus* tanítása lényegében sem módszertanában, sem tantervi helyében nem különbözik a határon innen és túl. Ami mégis más fókuszot ad ezeknek a tanítási folyamatoknak, az inkább elméleti, szemléletbeli különbség. Mégpedig az, hogy a határon túli *Hymnus*-óratervekben jóval erősebben érvényesül a komparatív szemlélet. A *Hymnus* órai értelmezése Miklós Krisztina erdélyi és Ferenczy Nikolett eszéki óratervében konkrét összehasonlító szövegelemzéssel nyer más perspektívát, míg Kulcsár Mónika arra reflektál, hogy a hozzájuk látogató magyarországi diákoknak mennyiben jelent más élményt Pozsonyban ünnepelni március 15-ét. Vagyis összességében úgy tűnik, a *Hymnus* iskolai környezetben történő olvasása, értelmezése a határon túl mindenképp magában foglal egyfajta összehasonlítást is. A *Hymnus* más népek nemzeti himnuszával vagy az anyaország kultikus gyakorlataival való összevetésben jelenik meg. Kölcsey szövege a határon túl mintha a komparatív szemlélet tágabb kontextusában szólna a magyar irodalmat tanulókhöz.

Miklós Krisztina

Kettősség és kontraszt

A *Hymnus* tanítása Székelyföldön

A himnusz az erdélyi magyarok számára nemcsak egy dal, hanem olyan szimbólum, amely összeköti őket a világ magyarjainak közösségével. A himnusz ereje és jelentősége az erdélyi magyarok számára a mindennapi életükben is jelen van, hozzájárul ahhoz, hogy erős és egységes közösséget alkossanak. A székelyföldi magyar hétéves korára – helyzetéből adódóan – már három különböző himnuszt ismer: a magyart, a székelyt és a románt. Gyergyóalfalu székelyföldi település. Sok különféle hagyományőrző egyesület működik itt, több évtizedes hagyománya van a néptáncnak, a citerázásnak, az éneklésnek. Mindemellett a település folyamatosan fejlődik, modernizálódik, ugyanakkor mindig megőrzi az egyensúlyt a hagyomány és az új szokások között. Itt található a Sövér Elek Szakközépiskola, amely egy elismert alfalvi festőművészről, grafikusról kapta a nevét.

Idén, a *Hymnus* születésének 200. évfordulóján még nagyobb figyelmet fordítottam arra, hogy több szempontból megközelíthessük a szöveget az iskolában. Az általunk használt tankönyvben¹ a *Béklyóba vert idő* című fejezet kezdő leckéje Kölcssey Ferenc *Hymnusa*. Jellemzően nyolcadik osztályban tanítandó, emellett, mivel az érettségien is találkozhatnak vele a diákok, később, a líceumi évek alatt újra foglalkoznak a szöveggel.

Bevezetőnek tökéletes volt a *Kárpát-medencei Himnusz és Szózat szavalóversenyre* való készülés, mely során több diák megtanulta a teljes szöveget, ennek eredményeképp elmélyült benne, közelebb került hozzá. Ez nagymértékben megkönnyítette a közös munkát és az értelmezést. Ebben az évben négy órát szántunk a *Hymnusra*: az első két tanórán konkrét szövegértelmezéssel foglalkoztunk, a harmadik óra a szerkezeti sajátosságokról és a műfaji specifikumokról szólt, a negyedik óra témája pedig egy komparatív vizsgálat volt a székely és a magyar himnusz szövege között.

¹ TIMÁR Ágnes, ZÁGONI Melinda, *Magyar nyelv és irodalom: VIII. osztály*, Bukarest, Editura Didactică și Pedagogică, 2022.

FORGATÓKÖNYV 1–2. ÓRA	INDOKLÁS
RÁHANGOLÓDÁS	
<p>1. Fürtábra készítése, közepén a <i>himnusz</i> szó</p> <p>2. Közös megbeszélés a következő kérdések mentén:</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>Milyen himnuszokat ismertek?</i> – <i>Szerintetek mi kihagyhatatlan egy himnuszból?</i> – <i>Miért tartjátok fontosnak azt, hogy egy-egy közösség rendelkezzen külön himnusszal?</i> 	<p>A gyerekek előzetes tudására építve vezetem be a tananyagot: a magyar himnuszt eleve mindenki ismeri, de emellett a székely és a román himnusz ismerete is általános, mindhárommal többször találkoztak életük során. Emellett az osztályhymnusz, a cserkészek himnusza stb. is szóba kerülhet.</p>
JELENTÉSTEREMTÉS	
<p>1. Meghallgatjuk a <i>Hymnust</i> Reviczky Gábor előadásában.</p> <p>2. Mindenki kap egy nyomtatott példányt a szövegből, melyet megtölthet jegyzetekkel, hozzászólásokkal.</p> <p>3. A <i>kettéosztott napló módszerével</i> olvassuk végig a szöveget, közben magyarázatot, értelmezéseket fűzünk hozzá. Bejelöljük az egyes szerkezeti egységeket.</p> <p>4. Az értelmezést a következő feladatok segítik:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Nézz utána az interneten annak, hogy ki volt Bendegúz, Árpád, Mátyás. Milyen jelképes értéket képviselnek ők a magyar nép történelmében? b. Ki a vers megszólítottja? Kinek a nevében beszél a lírai én? c. Vizsgáld meg az egyes szakaszok tartalmát, figyelve a versbeszéd idejére! d. Milyen történelmi eseményekre utal a lírai én a dicső múlt ábrázolásakor? e. Milyen történelmi eseményeket elevenít fel a versben megszólaló hang a tragikus múlttal kapcsolatban? f. Mivel magyarázod, hogy a dicső múlt bemutatása csupán két szakasz terjedelmű, viszont a nemzet szenvedéseit négy szakaszon keresztül részletezi a lírai én? g. Fogalmazd meg, hogy a lírai én miért fohászkodik Istenhez! 	<p>Fontosnak tartom, hogy olyan előadásmódban találkozzanak a gyerekek a <i>Hymnus</i> szövegével, mely megállja a helyét, emiatt választottam egy színész előadását.</p> <p>A kettéosztott napló olyan eljárás, amely a személyes olvasói reagálásra épít. Elősegíti az olvasmány-nyal való személyes kapcsolat kialakítását. Támogatja a szubjektív jelentésteremtést, az erőteljes reagálást, melynek alapján beszélgetést, megbeszélést, értelmezést, elemzést vagy vitát kezdeményezhetünk és folytathatunk.²</p>

REFLEKTÁLÁS	
<p>1. Az eddigi gondolatok összefoglalása, lejegyzése</p> <p>2. Házi feladat:</p> <p>A. Értelmezd a következő sorokat 10 mondatban: „nem lelé / Honját a hazában.”</p> <p>B. Kölcsey Ferenc <i>Hymnusa</i> nemcsak a reformkori, hanem a mindenkori magyarság verse. Készíts érvelő szöveget azzal kapcsolatban, hogy ez a költemény méltán vált nemzeti himnuszunkká is!</p>	<p>Az A pontban szereplő feladat akkor kerül kiosztásra, amikor az értelmezés közepén tartunk, így lehetőséget nyújt arra, hogy összefoglalja az addig megbeszélteket, illetve elmélázzon a következőkön.</p> <p>A B feladat az értelmezés végén lesz házi feladat, melyben kifejtethetik véleményüket arról, hogy miért pont ez a szöveg lett a magyar himnusz, illetve arról is, hogy miért jó választás.</p>

A fenti vázlatból látszik, hogy milyen konkrét feladatok mentén haladtunk végig a *Hymnus* szövegén. Az órai beszélgetésből szépen kirajzolódott egyfajta közös értelmezés, de szerettem volna, ha egyedi, szubjektív jegyekkel is kiegészül egy-egy olvasat, ezért a házi feladatban adtam erre lehetőséget. Az alábbiakban idézek néhány részletet a diákok házi feladataiból.

Válaszok az A feladat kérdésére:

„Ha jobban belegondolunk, a »Hon« nem egyenlő a hazával, ugyanis a haza úgy értendő, mint az a terület, melyre őseink letelepedtek és igénybe vették, éltek rajta és meghaltak, míg a hon arra utal, hogy személyesen is otthonának érzi ezt a helységet.”

„Aki olyan helyen van, ahol nem tud megszólalni a saját anyanyelvén, jajj, annak, hisz *nem lelé honját a hazában*. Anno átlépett a határ a fejünk fölött és elszakadtunk a történelmi Magyarországtól. Ennek ellenére továbbvisszük magyar anyanyelvünket és a hagyományainkat.”

„Minden ember az otthonában érzi biztonságban magát. Megvannak a saját szokásaink és értékrendünk, az otthonunkban megismerjük a nyelvünket, az ételeinket és az ünnepeinket, amelyek mind hozzájárulnak ahhoz, hogy magyarnak érezzük magunkat. Az otthon az, ahol a családdal, barátainkkal és szeretteinkkel eltöltött időket élhetjük meg, ahol a magánéletünket élhetjük, és ahol az élet legfontosabb pillanatait tölthetjük. A hazához való kötődés az otthon megtalálásának egyik legfontosabb része. A hazához való kötődés azt jelenti, hogy szeretjük az országunkat, tiszteljük a kultúránkat és az értékeinket, és büszkék vagyunk arra, hogy hazánk polgárai vagyunk. Az otthon és a hazához való kötődés segít az embernek abban, hogy megtalálja a helyét a világban, és boldog, kiegyensúlyozott életet élhessen.”

Válaszok a B feladat kérdésére:

„Kölcsey Ferenc *Hymnus* című alkotása olyan magas színvonalú és mély érzelmi tartalmú alkotás, amely méltó arra, hogy az országunk nemzeti himnuszává váljék. A költemény magában hordozza az összetartozást, a büszkeség és a hazafiasság érzéseit, tisztelettel és alázattal emlékeztet az elődeink áldozataira és a felajánlott lehetőségekre. A költemény a magyar nép múltjának és jelenének elkötelezett tiszteletét sugározza, mindig olyan alapvető értékeket fogalmaz meg, mint az emberség, az egyenlőség és a szabadság. Kölcsey remekműve nem csak egy magyar költői alkotás, hanem az egész nemzet összetartozásának, hagyományainak és értékeinek kifejezője, valamint a hazafiasság megtestesítője. Mindemellett az Istenhez való ragaszkodásunkat fejezi ki, ezért minden alkalommal méltóképpen kell megdicsőülnie.

„A *Hymnus* egy olyan alkotás, amely az elmúlt több mint két évszázadban mélyen beivódott a magyar kultúrába és identitásba. A költemény a magyarok hősi múltjának és keresztény hitének tiszteletére és megőrzésére ösztönöz, és ezzel erősíti a magyar nemzet összetartozásának érzését.”

„A *Hymnus* a magyar nyelv egyik legnagyobb példája, és ezzel a magyar nyelv értékeit, szépségét és gazdagságát is kifejezi. Kölcsey Ferenc mestersen keverte a klasszikus és a népi nyelvezetet, így létrehozva egy olyan művet, amely minden magyar számára könnyen érthető és követhető.”

„Kölcsey *Hymnus* című verse egy olyan alkotás, amely minden generáció számára aktuális maradt, és amely még ma is releváns üzenettel bír. Az alkotás arra ösztönöz, hogy szeressük és becsüljük a hazánkat, és azon dolgozzunk, hogy a magyar kultúra és nemzet fennmaradjon és tovább fejlődjön.”

FORGATÓKÖNYV 3. ÓRA	INDOKLÁS
RÁHANGOLÓDÁS	
1. Rövid ismételés a lírai műfajokról, majd a <i>Hymnus</i> műfajának közös azonosítása	Abból fakadóan, hogy a szöveg műfajjelölő címet visel, nincs nehéz dolguk a gyerekeknek.
JELENTÉSTEREMTÉS	
<p>1. Műfaj/ műnem meghatározása.</p> <p>2. A már meglévő nyomtatott lapon elkülönítjük a négy egységet: első egység a megszólítás, I. szakasz / második egység a tárgy megnevezése, II–III. szakasz / a harmadik az érvelő rész, IV–VII. szakasz / végül pedig a zárás, a VIII. szakasz.</p> <p>3. A keretes szerkezet felismerése, ennek megbeszélése: különbségek, hasonlóságok.</p>	<p>Meghatározás: „himnusz: antik eredetű műfaj, amely istent, istenséget szólít meg; a középkorban élte virágkorát, ekkor az istentisztelethez kapcsolódott, a romantika korában már a liturgikus funkciótól elválasztva vált újra népszerűvé.”³</p> <p>Szerkezet: a megszólítás, a tárgy megnevezése, az érvelő rész, a zárás – ezt a szerkezeti megoldást szokás ABA-formának nevezni.</p>
REFLEKTÁLÁS	
<p>Házi feladat: következő órára elolvasni a székelly himnuszt.</p> <p>Házi feladat:</p> <p>A. Értelmezd a himnusz kettősségét: iskolai tananyag és a magyarság „szent” szövege. Hogyan látod ezt a kettősséget?</p> <p>B. Értelmezd a <i>Hymnus</i> ambivalenciáját a következő fogalmak mentén: küzdelem és büszkeség.</p>	<p>Összefoglaló gondolatok egybefogása, készülés a két himnusz összehasonlítására.</p>

Néhány válasz az A és B feladatokra:

„Szerintem a *Hymnus* szövege ambivalens, mert egyszerre hivatkozik a magyarság büszkeségére és az elnyomás történelmi emlékeire. Az első sorokban a szöveg kiemeli Magyarország szépségét és gazdagságát, valamint a magyarok hősiességét és bátorságát. Azonban a következő sorokban a szöveg utal az évszázados küzdelmekre, amelyek során Magyarországot és a magyar népet gyakran elnyomták és megalázták.”

„Az ambivalens természet az, hogy míg a *Himnusz* az iskolai tananyag részévé, és a magyarság »szent« szövegévé vált, ugyanakkor olyan témákat és érzelmeket is kifejez, amelyek nem feltétlenül éppen büszkeséget váltanak ki minden magyarból. A *Himnusz* mindenesetre azt üzeni, hogy a magyar nép történelmi küzdelmei és szenvedései ellenére továbbra is küzd és kitart, és hogy az ország és a nép megérdemli a tiszteletet és az elismerést.”

„Véleményem szerint fontos, hogy a *Himnuszt* ne csak »szent« szövegként kezeljük, hanem úgy is, mint egy iskolában értelmezendő szöveg, mert metaforikus jelentése van. Ez az értelmezés és szövegismeret segíthet abban is, hogy az ország és a magyar nép történelmét mélyebben megérthessük.”

A konkrét szöveg értelmezését szeretem összehasonlító elemzésekkel elmélyíteni, kitágítani. Tavaly különböző népek himnuszaival hasonlítottuk össze a magyart, idén a *Székely himnusz* állt az összehasonlítás egyik oldalán, Kölcsey *Hymnusa* a másikon. Az alábbi óravázlatban követhető, hogy miket beszéltünk meg, milyen következtetéseket vontunk le a komparatív óra végére. A gyerekeknek nagyon tetszett ez a feladat, lelkesen olvasták a szövegeket, szívesen válaszoltak a kérdésekre. Külön kiemelném, hogy a március 15-i iskolai rendezvénysorozat és az arra való készülődés nagymértékben segítette az átszellemülést, a felkészülést. Öröm volt együtt gondolkodni.

FORGATÓKÖNYV 4. ÓRA	INDOKLÁS
RÁHANGOLÓDÁS	
1. A <i>Székely himnusz</i> felolvasása, meghallgatása	A szöveg egyes részletei természetesen minden diák számára ismertek, ugyanakkor nem biztos, hogy a szöveg egésze is. Fontos, hogy hallják a hangsúlyozást, a hanglejtést.
JELENTÉSTEREMTÉS	
1. Szemponttáblázat készítése: az egyik oszlopban a <i>Székely himnusz</i> jellemzői jelennek meg, a másik oszlopban a <i>Hymnus</i> jellemzői. A két szöveget az alábbi szempontok mentén vetettük össze:	A szemponttáblázat olyan grafikai szervező, amely többnyire két (vagy több) jelenség, szöveg, fogalom stb. konkrét szempontok mentén való összetevését segíti. ⁴

⁴ Vö. KUCSERKA Zsófia, *Az irodalomtanári mesterség gyakorlata és módszertana*, Pécs, PTE BTK, 2011, 138–139, 236.

a. Címértelmezés b. Megszólított azonosítása c. Kinek a nevében szólal meg a lírai én? d. Mit kér a lírai én? e. Szerkezet f. A keret jelentősége	Egyazon szempontrendszer mentén határozzuk meg a két himnusz tulajdonságait, jellemzőit, melyek olykor hasonlóak, máskor egészen eltérők. A cél az, hogy a gyerekek jobban átlássák a szövegeket, megértsék azokat egymás viszonylatában is.
REFLEKTÁLÁS	
1. Rövid esszé: Írj rövid esszét, melyben megmagyarázod, hogy nekünk, székelyeknek miért van két himnuszunk. Keress érveket mindkét himnusz mellett: melyik miért mondható a miénknek?	Az írás a kritikai gondolkodás fejlesztésének és elmélyítésének hatékony eszköze. Egyéni munkaként alkalmazható az óra közben és házi feladatként is. Ezzel a módszerrel a tanár arra ösztönzi a diákokat, hogy írjon arról, amit az olvasott, tanult, megbeszélte anyag számára személyesen jelent, vagy gondolja át, hogy a saját életében mihez tudja kapcsolni az olvasottakat. A rövid esszé a tanár számára is lehetővé teszi, hogy jobb kapcsolatot építsen ki a tanulókkal, betekintést nyerjen az osztályban zajló szellemi folyamatokba. ⁵

A fenti óravázlatból látszik, hogy a tanulási egységet lezáró házi feladat egyfajta összegzése az addig megbeszélteknek. Néhány részlet a gyerekek házi feladatából:

„Szerintem a székelyeknek két himnuszuk van: a *Székely himnusz* és Kölcsey Ferenc *Himnusza*. Ez nem jelenti azt, hogy nem tudunk dönteni a kettő között. Ez azt jelenti, hogy mindkettő nagyon fontos a számunkra, mert együtt nagyobb értéket képviselnek.”

„A *Székely himnusz* különlegessége abban rejlik, hogy az egyetlen olyan himnusz a világon, amely kifejezetten egy etnikai kisebbség számára készült. A *Székely himnusz* olyan érzéseket ébreszt a székelyekben, amelyekre más nemzeti himnuszok nem képesek. A himnusz magában hordozza a székely identitást, és emlékeztet a székelyek hősiességére, bátorságára, azokra az értékekre, amelyek a székelységet meghatározzák. A *Székely himnusz* emellett szimbolizálja a székelyek elszántságát a szabadságuk és autonómiájuk megőrzésében, valamint az együttműködésre való törekvésüket. A magyar himnusz emlékeztet minket arra, hogy szerves részei vagyunk a magyar nemzetnek, és hogy az ország jövője szempontjából fontos szerepet játszunk. A magyar himnusz azon értékek és eszmék kifejezésére szolgál, amelyek a magyar nemzetet összetartják, és amelyekre a székelyeknek is büszkének kell lenniük.”

5 PETHŐNÉ, i. m., 283.

Mind a székely, mind a magyar himnusz fontos kulturális értékeket hordoznak a magyarság számára. A két szöveg különböző toposzokkal és szimbólumokkal ugyan, de egymáshoz nagyon közel álló történeteket, eseményeket tematizál. Ebben az a jó, hogy egyik sem idegen a székelység számára, sőt, egyfajta többletet jelent. A magyar himnusz „Isten, áldd meg a magyart” sora a magyar nemzet egészére utal, így a székely emberek is beletartoznak ebbe a közösségbe. Az összetartozás érzésének fontos része, hogy közös szimbólumokat használunk. A magyar himnusz az egyik ilyen közös szimbólum lehet a székelyek számára. Összességében elmondható, hogy a kisebbségben élő gyerekek számára Kölcsey *Hymnusa* éppúgy fontos és értékes szimbólumot jelent, mint a *Székely himnusz*. E kettő hatására erősebb a nemzettudatuk, illetve a magyarsághoz kapcsolódó érzéseik is. Fontosnak tartom, hogy irodalmi szöveggént is találkozzanak Kölcsey versével a gyerekek, hiszen így közelebb kerülhetnek a szöveghez, elgondolkodhatnak egyes motívumokon, történéseken, ugyanakkor tisztábban is fogják látni a nemzeti múltat. Noha a kisebbségi helyzetet sokan negatívumként élik meg, a diákok viszonyulásából, gondolataiból az látszik, hogy helyzetükből adódóan inkább többnek érzik magukat: székelynek is, magyarnak is, székely magyarnak. A vizsgált szövegek a múlt, a kulturális örökség értékeiként tiszteletet váltanak ki belőlük. Mindeközben az itt tanuló diákok a román himnusz szövegével is foglalkoznak. Megismerik a román kultúrát, történelmet, irodalmat, így olyan komparatív szemléletmódot alakíthatnak ki, mely nem értékítéletek mentén szerveződik, hanem inkább komplex látásmódot, érzékeny viszonyulást eredményez.

Melléklet:

Szempont	<i>Székely himnusz</i>	Kölcsey Ferenc: <i>Hymnus. A' magyar nép zivataros századaiból</i>
1. Cím	A <i>Székely himnusz</i> címe eleve megjelöli azt a népcsoportot, akit képvisel – értelmezhető téma és műfajmegjelölő címként is.	Kölcsey szövege 1829-ben még csak a <i>Hymnus</i> címet viselte. 1832-ben már kiegészül a ma is ott lévő alcímmel. Az alcím pontosítja a mű tárgyát, így témamegjelölő. Emellett a cím műfajjelölő.
2. Megszólított	Isten: „Ne hagyd elveszni Erdélyt, Istenünk!” ⁶ Szűz Mária: „Édes Szűzanyánk, könyörögve kérünk, Mentsd meg e népet, vérző nemzetet!” Csaba királyfi: „Jöjj hát, királyunk, itt vár a Te néped, Székely nemzeted Kárpát-bérceken.”	Isten: „Isten, áldd meg a magyart”
3. Lírai én	A székelység nevében: „Maroknyi székely porlik, mint a szikla”	A magyar nép nevében: „Isten, áldd meg a magyart”
4. Kérés	„Vezesd még egyszer győzelemre néped, Csaba királyfi csillag ösvényen.” „Ne hagyd elveszni Erdélyt, Istenünk!”	„Isten, áldd meg a magyart” „Nyújts feléje védő kart” „Hozz rá víg esztendőt” „Szánd meg Isten a magyart”
5. Szerkezet	Azonos: a megszólítás, a tárgy megnevezése, az érvelő rész, a zárás – ezt a szerkezeti megoldást nevezzük ABA-formának.	
6. Keret	Azonos: A műalkotás sajátos kompozíciós formája, melyben a nyitány és a zárlat formai-motivikus vagy tartalmi szempontból megegyezik. ⁷ Szerepe: a nyomatékosítás, a hangsúlyozás.	

6 CSANÁDY György, *Székely himnusz = „Megáldott a csíksomlyói Szűz Mária”: Imák, himnuszok Csíksomlyón*, szerk. BEKE Sándor, Székelyudvarhely, Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, 2009, 33, <https://mek.oszk.hu/23800/23814/23814.pdf>.

7 *Fogalomtár = Irodalom 10. (NAT2020)*, https://www.nkp.hu/tankonyv/irodalom_10_nat2020/fogalomtar